

Befeszülés: Kína és az új hidegháború

SALÁT GERGELY

Az elmúlt egy-két év egyik legfontosabb fejleménye, hogy a nemzetközi élet szereplői számára nyilvánvalóvá vált: az Egyesült Államok és Kína között immár nem egyszerűen csak nagyhatalmi versengés zajlik, hanem valami olyasmi, amit nem túlzás új hidegháborúnak nevezni.¹ Persze ez a hidegháború más, mint az előző, de mégiscsak arról van szó, hogy két eltérő ideológiájú nagyhatalom nyüstöli egymást minden fronton, a kibertértől kezdve a propagandán át a nemzetközi szervezetekig. Ez pedig nem jó hír.

Az események magyarázatához a 2008-as világválságig érdemes visszamenni, amely az egész nyugati világot megrengette, ugyanakkor a kínai fejlődésre nem volt különösebb hatással. A válságot Kína sem úszta meg ugyan karcolás nélkül, de mivel pénzügyi rendszere lényegében független volt a csaknem összeomló nyugatitól, továbbá rendelkezett a szükséges belső piaccal, tartalékokkal, illetve gyorsan és határozottan reagáló politikai rendszerrel, így némi megingás után folytatódott a gyors növekedés, s az azóta eltelt időben az ország újra megtriplázta gazdasági teljesítményét.² Eközben a világ addigi vezető hatalmainak nemcsak a gazdasága, hanem az önmagába vetett hite is megrendült. Egészen addig a kínaiakat rendszeresen kioktatták, hogy milyen is a helyes gazdaságpolitika, hogy mit miért csinálnak rosszul; azóta viszont ezek a hangok elhalkultak.

Ezzel párhuzamosan a kínaiak önbizalma megnőtt – és itt nemcsak a pekingi vezetőkről van szó, hanem a lakosság nagy részéről, vagy legalábbis arról a középosztályról, amelynek a véleménye nem hagyható figyelmen kívül Kínában sem. A távol-keleti óriás a 2010-es évek elején Japánt lehagyva a világ második gazdasága lett, s azóta a vásárlóerő-paritáson számolt GDP-ben Amerikát is megelőzte, nominálértéken pedig hamarosan utoléri. De nem csak mennyiségi növekedésről van szó. A kínaiak bizonyos területeken

¹ A „new cold war” (új hidegháború) kifejezésre a Google 2018-ból 14 300 találatot ad, 2019-ből 17 600-at, 2020-ból 35 900-at, 2021-ből pedig e cikk írásakor, február közepén már 16 200-at. Ez jól mutatja, hogy az új hidegháború fogalma egyértelműen része lett a közbeszédnek a nyugati világban.

² CLEGG, Jenny, *The Decade of a Rising China: 10 Years After the Financial Crisis*, Counterpunch, 2018. augusztus 31., www.counterpunch.org/2018/08/31/the-decade-of-a-rising-china-10-years-after-the-financial-crisis.

minőségben is a világ élvonalába kerültek: ma már ők a legnagyobb napenergia-felhasználók, kínai high-tech óriáscégek nőttek ki a földből, s a jövő technológiáit megalapozó mesterséges intelligenciában vagy az 5G-ben is hasítanak.³ Mindez tíz éve elképzelhetetlen lett volna; még a 2000-es évek legvégén is abban versengtek egymással a kínai városok, hogy melyikükben épít az Apple összeszerelő üzemet. Mára fordult a kocka, más országok tapossák egymást a Huawei-beruházásokért.

Már a régi görögök is

Az új hidegháború kibontakozásához az kellett, hogy az amerikaiak némi-
leg megkésve ugyan, de végre rádöbbenjenek, hogy – legalábbis az ő szem-
szögükből – baj van. A gyors kínai fejlődés nem most kezdődött, hanem az
1970-es évek legvégén, de az egész nyugati világ évtizedekig abban az illú-
zióban ringatta magát, hogy Kína előbb-utóbb egy irdatlan nagy Japánná
válík: gazdasági óriássá, sok szorgalmas, jól képzett, fegyelmezett és alap-
vetően ártalmatlan lakossal, amelynek politikai rendszere belátható időn
belül hozzáidomul a nyugati liberális demokráciákhoz. Bizonyos kütyük
gyártásában megszorongathatják az addig domináns cégeket, de katonai-
lag, politikailag vagy ideológiailag esélyük sem lesz labdába rúgni a régi
játékosok mellett.

Mára kiderült, hogy ezek az illúziók megalapozatlanok voltak, és hogy
a vágyvezérelt gondolkodás akkor is vágyvezérelt gondolkodás marad, ha
egy világhatalom komplett politikai és szellemi elitje építi rá a stratégiáját.⁴
Kína és Japán esete alapvetően különbözik egymástól: ahhoz, hogy Japán
elfogadja a neki szánt szerepet, annak idején porig kellett bombázni és a
mai napig *de facto* katonai megszállás alatt kell tartani. Ez Kína esetében
fel sem merülhet, ráadásul míg Japán a lakosságszámát tekintve kisebb az
Egyesült Államoknál, addig Kína jelentősen nagyobb.

Az elmúlt tíz évben egyértelművé vált, hogy Kínának esze ágában sincs
új Japánná válni, és csont nélkül beilleszkedni az Amerika dominálta nem-
zetközi rendbe. Ez az amerikaiakban komoly félelmet és frusztrációt kelt,
hiszen senki sem szereti, ha egyeduralmi pozícióját veszélyeztetik. Megin-
dult hát az ellentámadás: a 2010-es évek elején már Obama meghirdette az
„ázsiai fordulat” (*Pivot to Asia*) politikáját, amely az ázsiai–csendes-óceáni
szövetségek megerősítésével és némi csapatátcsoportosítással kimondat-

³ Uo.

⁴ Gondolkodásbeli fordulatot jól mutatta az addig az uralkodó nyugati narratívát közvetítő *The Economist* 2018. március 3-i száma, amelynek vezető összeállítása azt járta körbe, miként ismerte félre Kínát a Nyugat. Lásd *How the West Got China Wrong*, *The Economist*, 2018. március 3., www.economist.com/leaders/2018/03/01/how-the-west-got-china-wrong.

lanul ugyan, de egyértelműen Kína ellensúlyozására irányult.⁵ Majd jött Trump a kereskedelmi háborúval, a kínai techcégek elleni bojkottal és a kínaiakat sújtó legkülönbébb korlátozó intézkedésekkel a kínai diákok beutazásának megnehezítésétől a TikTok nevű szörnyűség tervezett kifűstöléséig.⁶

Különösebb újdonság nincs a fejleményekben: az ókor óta megfigyelhető mintázat, hogy ha egy rendszeren belül az addigi hegemon mellett megerősödik egy új nagyhatalom, akkor a vezetők szándékaitól, személyiségétől, döntéseitől függetlenül előbb-utóbb a fenyegetett pozíciójú régi és a feltörekvő új játékos között konfliktus fog kibontakozni – ezt nevezik mostanában Thuküdidész csapdájának –, s az már csak részletkérdés, hogy ezt a régi hatalom fogja kezdeményezni félelemből vagy pedig az új az erőforrások újraosztása iránti szándékból.⁷ Az persze nem részletkérdés, hogy ez a konfliktus konkrétan háborút jelent-e, mint például az első és a második világháború esetében, vagy csak némi békésebb tusakodást, mint amikor a világtengerek feletti hegemoniát Nagy-Britannia átpasszolta Amerikának. De hogy a hegemonváltás vagy legalábbis az arra tett kísérlet nem úszható meg valamiféle egymásnak feszülés nélkül, az biztos.

Az átkozott 2020-as év

Ez az egymásnak feszülés az Egyesült Államok és Kína között már javában zajlott, amikor 2020 elején kitört a Covid-19-járvány, ami fordulatot nem hozott, csak felgyorsította az addig is zajló folyamatokat. A kínaiak megmutatták autokratikus rendszerük mindkét arcát: a járvány kitörésekor az érintett területek hivatalnokai igyekeztek elsunnyogni az ügyet, nehogy a főnökeik őket büntessék meg az új problémahalmaz felbukkanása miatt, amivel a lokális kitörésből sikerült villámgyorsan világjárványt faragniuk; utána viszont a központi hatóságok kőkemény intézkedésekkel elvágták a fertőzési láncokat, s az év második felére Kína már a világ legbiztonságosabb országa lett, amely a nagy gazdaságok közül egyedülként kerülte el a visszaesést.⁸ Ezzel szemben az Egyesült Államok vezetője eleinte handabandázással és verbális Kína-rugdosással igyekezett kezelni a vírust, majd amikor ez nem bizonyult igazán hatékornak, már csak kármentésre volt mód, de ez se működött túl jól. Az eredmény ismert: abszolút világelsőség a halottak számában,

⁵ WANG, Chi, *Obama's Challenge to China: The Pivot to Asia*, Routledge, New York, 2017.

⁶ ALLEN-EBRAHIMIAN, Bethany, *Special Report: Trump's U.S.–China Transformation*, Axios, 2021. január 19., www.axios.com/trump-china-policy-special-report-154fa5c2-469d-4238-8d72-f0641abc0dfa.html.

⁷ ALLISON, Graham, *Destined for War: Can America and China Escape Thucydides's Trap?*, Houghton Mifflin Harcourt, New York, 2017.

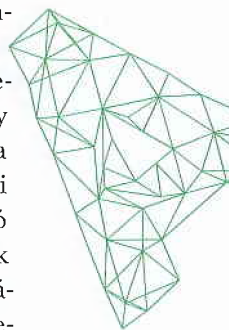
⁸ BURKI, Talha, *China's Successful Control of COVID-19*, *The Lancet Infectious Diseases*, 2020. november 1., 1240–1241., [www.thelancet.com/journals/laninf/article/PIIS1473-3099\(20\)30800-8/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/laninf/article/PIIS1473-3099(20)30800-8/fulltext).

gazdasági recesszió, Amerika nemzetközi megítélésének mélypontra zuhanása, majd végül, több áttétellel sámánok és egyéb futóbolondok megjelenése a Capitoliumban, a kínai döntéshozók legnagyobb örömére.

Kínának se tett jót az új válság: a presztízsen esett csorbát aligha sikerül egyhamar kikalapálni, éves gazdasági növekedése egyharmada a tervezettnek, s a kínaiak életét még 2021 első felében is egy sor kellemetlen elővigyázatossági szabály nehezíti. De relatív pozíciója Amerika látványos vergődése miatt mégiscsak javult, a szakadék (vagy már inkább csak rés) közte és az Egyesült Államok között tovább csökkent. A pekingi vezetés a saját lakosságának is fel tudja mutatni, hogy míg a Kínai Kommunista Párt (KKP), ha megpróbáltatások árán is, de megvédte lakosságának életét a vírustól (leszámítva néhány ezer vuhanit, de hát ennél pár milliós törpeállamok is több áldozatot produkáltak), s nem melleleg a további gazdasági növekedést is biztosította, addig a riválisoknál, akik évtizedeken keresztül előszeretettel törölték westerncsizmájukat a kínaiakba, hónapokon keresztül tele voltak a hullaházak. Ez a kép pedig, amit természetesen a propaganda is erősít, tovább szilárdítja a rendszer belső legitimitását.

Eközben a feszültség a két szuperhatalom között tovább nőtt. Az amerikai választási kampányban a jelöltek egymásra licitáltak abban, hogy melyikük tud keményebben beszólni Pekingnek, az amerikai diplomácia pedig a háttérben ezerrel kavart, hogy a szövetségeseket rávegye a kínai kapcsolatok visszanyesésére, a kínai cégeknek az 5G-fejlesztésekből való kizárására és általában arra, hogy Kínát ne az amerikaiak problémájának lássák, hanem a sajátjuknak. Az amerikai manőverek azonban csak korlátozottan voltak sikeresek: azok az államok, amelyeknek egzisztenciális veszélyt jelentene az amerikai kapcsolataik megromlása (például Japán vagy Lengyelország), sok mindenben engedtek a nyomásnak, a többség számára viszont Kína egyszerűen túl fontos partner ahhoz, hogy az amerikaiak két szép szeméért húzogassák a sárkány bajszát.

Ezek a kudarcok 2020-ban még nyilvánvalóbbá tették Amerika meggyengülését: a szövetségi rendszerébe tartozó országok többségére egyszerűen már nincs akkora hatása Washingtonnak, hogy érdemben módosítsák Kína-politikájukat. Németországnak például Kína ma már nagyobb exportpiaca, mint az Egyesült Államok, így aztán a német autó- és egyéb gyárak egy-két telefonhívással mindig meg tudják akadályozni, hogy a berlini kormányzat az ősi német-amerikai barátságra vagy netán az emberi jogok nem egészen tökéletes kínai kezelésére hivatkozva veszélyeztesse a bizniszüket. Az amerikaiak tehetetlenségét rendkívül látványosan jelezte a 2020 végén – a német EU-elnökség utolsó előtti munkanapján, az amerikai elnök béna kacsá időszakában – bejelentett, óriási jelentőségű kínai-európai befektetési megállapodás, amellyel az EU egyszerre köpte szembe és szúrta hátba legfőbb szövetségesét, az utóbbi pedig azt se tudta eldönteni,

hogy kinek kellene ejnye-bejnyéznie az ügyben: még Trumpnak vagy már Bidennek.⁹

A Kína elszigetelésére tett amerikai kísérletek nemcsak Európában voltak sikertelenek, hanem a másik fő frontvonalon, az ázsiai–csendes-óceáni régióban is. Itt 2020 novemberében suttyomban létrejött a történelem legnagyobb szabadkereskedelmi tömörülése, a világ lakosságának és GDP-jének harminc százalékát lefedő Regionális Átfogó Gazdasági Partnerség (RCEP), amelynek a domináns gazdasága természetesen Kína, ugyanakkor olyan szilárd amerikai szövetségesek is a tagjai, mint Japán, Dél-Korea vagy Ausztrália. Az érintettek közül egyedül India maradt ki, de az se az amerikai nyomás, hanem saját Kína-paranoiája miatt.¹⁰ A harmadik világban se áll jól az Egyesült Államok, vakcinaért például egy sor ország rögtön a kínaiakhoz fordult, az amerikai segítségről eleve lemondva.

2020-ban Amerika relatív meggyengülése mellett egy sor egyéb kellemtelen tényre is fény derült. Például arra, hogy a fejlett világ már egy mintavételi vattapamacs vagy egy pár gumikesztyű legyártására is képtelen, mert mindent kiszervezett Kínába; vagy arra, hogy az EU a válság első fuvallatára marakodó nemzetállamok sokaságára esik szét, amelyek egymás elől happolják el a lélegeztetőgépeket. A pekingi kormánzatnak viszont otthon azzal kellett szembesülnie, hogy képtelen megakadályozni a kínai cégek rossz minőségű eszközeinek vagy akár hamisított vakcináinak nemzetközi piacra jutását, s ezzel hitelességének további csökkenését, külföldön pedig azzal, hogy esélye sincs ellensúlyozni a nyugati médiából ömlő Kína-ellenes propagandát és az ezáltal keltett hidegháborús hisztériát."

Összességében tehát a 2020-as év nem tett túl jót senkinek, ugyanakkor a globális rendben addig is zajló súlyponteltolódás Kelet (Kína) felé tovább folytatódott, sőt még látványosabbá vált. Ezzel párhuzamosan viszont az erre adott reakciók is egyre erőteljesebbek lettek.

Keményítés

Mielőtt körülnéznénk a 2021-es színtéren, érdemes közelebbről szemügyre venni Kínát. Az országban Hszi Csin-ping 2012-es hatalomra kerülése óta komoly centralizációs folyamat zajlik.¹² Ez minden bizonnyal válasz arra, hogy az 1990-es és 2000-es években a KKP központi vezetésének

⁹ *EU and China Reach Agreement in Principle on Investment*, European Commission, 2020. december 30., ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_2541.

¹⁰ PETRI, Peter A., PLUMMER, Michael, *RCEP: A New Trade Agreement That Will Shape Global Economics and Politics*, Brookings, 2020. november 16., www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/11/16/rcep-a-new-trade-agreement-that-will-shape-global-economics-and-politics.

¹¹ Lásd például az amerikai SupChina sinofóbia-figyelőjét: supchina.com/sinophobia.

¹² LEE, Sangkuk, *An Institutional Analysis of Xi Jinping's Centralization of Power*, *Journal of Contemporary China*, 2017/1., 325–336.

kontrollja az élet számos területe felett meggyengült, és megerősödtek a helyi kiskirályok (állami és magáncégek vezetői, helyi párt- és állami vezetők, milliárdosok, ingatlanbefektetők, oligarchák), akiknek sokszor sikerült elszabotálniuk a központi akarat végrehajtását. Ez nem először fordul elő a kínai történelemben: minden dinasztia alatt voltak decentralizációs időszakok, amelyek vagy a birodalom szétesésébe torkolltak, vagy egy kemény központosító kampányba. A KKP vezetése az utóbbit választotta, és a 2010-es években Hszi Csin-pinggel az élen offenzívát indított, amelynek során igyekezett helyreállítani a párt hatalmát minden és mindenki felett. A kellemetlenkedő helyi erőket a korrupcióellenes kampány ürügyén eltávolították, az oligarcháknak az orrukra koppintottak (legutóbb 2020 végén sikerült egy kis tőkefelügyeleti piszkálódással elérni, hogy az Alibaba-főnök Jack Ma az ország leggazdagabb emberéből pár óra alatt a negyedik helyre csúszson vissza, s egy életre megtanulja, hogy Kínában ki az úr a háznál¹³), és olyan személyi kultuszt építettek Hszi Csin-ping köré, amely a Mao óta eltelt időszakban teljesen példátlan, ezzel is igyekezve helyreállítani az ideológiai egységet.¹⁴ Mindezt olyan technológiai fejlesztések kísérték, amelyek lehetővé tették a pártállam számára az emberek sokkal hatékonyabb szemmel tartását, a külföldi megfigyelőknek pedig a „techno-autoritarizmus” szószörfy megalkotását.

A belső bekeményítéssel párhuzamosan a Hszi Csin-ping-féle vezetés a nemzetközi porondon is egyre határozottabban lép fel. Míg az 1970-es évek végétől a 2010-es évek elejéig Kína – saját közvetlen környezetét leszámítva – meglehetősen passzív volt, s igyekezett elkerülni a konfliktusokat, nehogy azok akadályozzák gazdasági fejlődését, az elmúlt években Peking nyíltan vállalta globális nagyhatalmi ambícióit, s elkezdte kiépíteni alternatív nemzetközi intézményeit és rendszereit. Legambiciózusabb vállalkozása az Új selyemútként is emlegetett Övezet és út kezdeményezés, amely Eurázsia két végét igyekszik összekapcsolni földön, vízen és levegőben, s amely sokak szerint egy olyan új világ kiépítését célozza, amelyben minden út Pekingbe vezet, nem pedig New Yorkba vagy Washingtonba.¹⁵

Természetesen mind a belső bekeményítés, mind a külső nyomulás miatt rengeteg kritika éri az országot. A nyugati gazdasági-politikai elitek, elemzők és újságírók immár mantraszerűen ismételtetik Kína bűneinek egyre bővülő listáját, a hongkongi autonómia visszanyesésétől a szellemi tulajdonlopásokig, az ujgur átnevelő táboroktól az adósságcsapda-diplomáciáig, az internetcenzúrától a vírus világra szabadításáig. A fő gondot ugyanakkor

¹³ SENDER, Henny, *Jack Ma vs. the Party: Inside the collapse of the world's biggest IPO*, Nikkei Asia, 2020. november 18., asia.nikkei.com/Spotlight/Most-read-in-2020/Jack-Ma-vs.-the-Party-Inside-the-collapse-of-the-world-s-biggest-IPO.

¹⁴ LUQIU, L. R., *The Reappearance of the Cult of Personality in China*, East Asia, 2016/4., 289–307.

¹⁵ BAIK, Jiwoon, „One Belt One Road” and the Geopolitics of Empire, *Inter-Asia Cultural Studies*, 2019/3., 358–376.

nem ezek okozzák – a Nyugat mindig is remekül együtt tudott működni a pekinginél sokkal sötétebb rezsimekkel is –, hanem az, hogy a nagyra nőtt Kína egyszerűen nem fér bele az amerikaiak által megálmodott világrendbe.

Születésnap és méregetés

A 2020-as évből otthon a KKP egyértelműen megerősödve került ki. A rendszer ugyanis válságkezelésből összességében jól vizsgázott, emiatt legitimitása nőtt, ráadásul a járvány visszaszorítására hosszú idő óta először mozgósították azt az irdatlan méretű hálózatot, amely lakóhelyi bizottságok, pártsejtek, karhatalmi egységek, helyi kormányzati intézmények és egyéb szervek, testületek és tisztviselők millióiból áll, s amely az államnak a lakosság feletti kontrollját biztosítja.¹⁶ A járványügyi intézkedések egyfajta hadgyakorlatot jelentettek e hálózat számára, amelynek során fény derült a hibákra, így a rendszer jóval hatékonyabbá, gyakorlottabbá és összecsiszoltabbá vált. A nyugati demokráciák járványügyi szerencsétlenkedése egyúttal remek lehetőséget biztosított a propagandistáknak, hogy a kínai rendszert működőképesebbnek, a vezetést pedig kompetensebbnek ábrázolják a versenytársakénál, s ehhez nem is nagyon kellett hazudniuk. Az első hetek kapkodása után Kína a külvilág felé is igyekezett egyfajta megmentő szerepben tetszelegni: orvosi eszközöket exportált, járványkezelési tanácsokat adott, az év végén pedig már vakcinát is ígért boldogboldogtalannak, aki hozzá fordult. Az ország külső megítélése ennek ellenére romlott,¹⁷ de a kínai segítségnyújtást a belső kommunikáció felnagyította, azt a képet alakítva ki a kínaiakban saját kormányukról, hogy a Hszi Csinping-féle vezetésre az egész világ egyfajta jóindulatú, tapasztalt, bölcs nagybácsiként tekint, akire mindig lehet számítani.

2021 fontos év Peking számára, több okból is. Nyáron ünnepli századik születésnapját a Kínai Kommunista Párt, ami nem egyszerűen egy kerek évforduló, hanem az úgynevezett „két centenáriumi célkitűzés” egyik céldátuma (a másik 2049, a Kínai Népköztársaság kikiáltásának századik évfordulója lesz).¹⁸ A vezetés tervei szerint az első centenáriumra, tehát idénre kell megvalósítani a „szerény jólét” társadalmát, vagyis azt, hogy teljesen megszűnjön a mélyszegénység, és az emberek nagy részének többje legyen a pusztá létfenntartáshoz szükségesnél. Ezt nagyjából el is érik, bár azt a számszerű célkitűzést, hogy az egy főre jutó GDP elérje a 2010-es érték

¹⁶ SALÁT Gergely, *Az új koronavírus okozta járvány kezelése Kínában*, KKI-elemzések, 2020. április, kki.hu/wp-content/uploads/2020/04/34_KKI-elemzes_CHN_Salat_20200402.pdf.

¹⁷ SILVER, Laura, DEVLIN, Kat, HUANG, Christine, *Unfavorable Views of China Reach Historic Highs in Many Countries*, Pew Research Center, 2020. október 6., www.pewresearch.org/global/2020/10/06/unfavorable-views-of-china-reach-historic-highs-in-many-countries.

¹⁸ LU, Ding, *China's Tough Battles to Achieve the Centenary Goals*, *Journal of Chinese Economic and Business Studies*, 2020/3., 203–207.

kétszeresét, a pandémia okozta lassulás miatt valószínűleg csak megközelíteni sikerül. A „szerény jólét” – mely kifejezés már egy ókori konfuciánus klasszikusban is szerepel¹⁹ – társadalmának megvalósítása önmagában is okot ad az önünneplésre, de a századik évforduló remek alkalom lesz arra is, hogy Kínában hónapokig minden a KKP történelmi sikereiről szóljon. Itt fontos kiemelni, hogy az első és az utolsó harminc-negyven évében a KKP valóban sikeres volt – előbb újraegyesítette az országot és visszavezette Kínát a nagyhatalmak sorába, később történelmileg precedens nélküli fejlődést és életszínvonal-emelkedést biztosított emberek százmillióinak –, a köztes évtizedekről és azok néhány tízmillió áldozatáról pedig vélhetően nem esik majd túl sok szó. Mindeközben olimpia is lesz, ráadásul a közeli Tokióban, ahol a kínai sportolók várhatóan jól fognak szerepelni (statisztikák szerint a saját kontinensükön jobban szoktak teljesíteni a sportolók), ami szintén jót tesz a nemzeti önbecsülésnek. Ráadásul Kína már most gőzerővel készül a 2022-es téli olimpiára, amelynek Peking lesz a házigazdája, s a két olimpia összecsúsztatása remek lehetőséget ad a „kinek nagyobb a gyorsvasútja?” jellegű infrastruktúra-összeméretezésre a nagy rivális japánokkal.²⁰

E fontos, de mégis inkább csak szimbolikus események mellett 2021 fő fejleménye Kínában a hatalmi harc kiéleződése lesz. 2022 őszén ugyanis pártkongresszust tartanak, amin a szokásjog szerint a tíz évet hatalomban töltött Hszi Csin-pingnek le kellene köszönnie pártfőtitkári posztjáról, csak hogy Hszi mindeddig nem sok jelét mutatta annak, hogy hátralévő életét boldog nyugdíjasként szeretné leélni. Ellenkezőleg: egyértelművé tette, hogy maradni akar, tehát a következő időszakban igyekszik majd bebiztosítani hatalmát, pártbeli ellenfelei – vannak bőven – pedig gyengíteni próbálják, s mindeközben a párt minden szintjén, az egyes klikkeken belül is zajlanak majd a pozícióharcok, hiszen ha Hszi marad is, sok tisztséget új emberek fognak majd betölteni.²¹

Mindeközben menedzselni kell Kína külkapcsolatait is: meg kell találni a *modus vivendit* a Biden-adminisztrációval, de úgy, hogy közben egyetlen kínai vezető sem mutathat gyengeséget az amerikaiakkal szemben, mert azzal otthoni pozícióit gyengítené ebben az életről és halálról döntő időszakban. Újra kell indítani a koronavírus miatt leállt Övezet és út kezdeményezés projektjeit, de egy, a korábbinál sokkal ellenségesebb környezetben, s minden más területen is ellensúlyozni kell az amerikaiak aknamunkáját.

¹⁹ MILES, James, Meet „Moderately Prosperous” China, The Economist, The World in 2020, 2020, worldin.economist.com/article/17353/edition2020meet-moderately-prosperous-china.

²⁰ MA, Xiangfei, Ji, Ye, Sports Focus: Beijing 2022 Preparation Receives Vote of Confidence, Xinhua, 2021. január 21., www.xinhuanet.com/english/2021-01/21/c_139686757.htm.

²¹ KENDERDINE, Tristan, China Looks Ahead to 20th Party Congress in 2022, The Diplomat, 2020. december 7., thediplomat.com/2020/12/china-looks-ahead-to-20th-party-congress-in-2022.

Ami hosszú távon a legfontosabb: a kínaiak kénytelenek lesznek a hazai innováció fejlesztésével megpróbálni önellátóvá tenni Kínát olyan alkatrészekből (elsősorban mikrochipekből), amelyekről Amerika igyekszik elzárni Pekinget. Az amerikai embargó óriási károkat okozott a kínai csúcstechnológiai szektornak, s Kína ráébredt, hogy a még hiányzó technológiák kifejlesztése nélkül különösen sérülékennyé válik az egyre éleződő nagyhatalmi versenyben. Nem csoda, hogy a 2020 végi központi gazdasági munkakonferencián, amely az egyik legfontosabb gazdaságpolitikai esemény, 2021 prioritásaként a természettudományok és a technológia fejlesztését, illetve az önellátás fokozását jelölték meg.²² Ezek lesznek a 2021-ben induló új öt-éves terv kulcsfogalmai is.

Amerika visszainteget

Az egész világ sorsára hatással lesz, hogy az új amerikai elnök és csapata miként kezeli a kínai kihívást. Washingtonban lényegében kétpárti egyetértés van abban, hogy Kína immár riválisa az Egyesült Államoknak, s mindent meg kell tenni a visszaszorítása vagy legalább a feltartóztatása érdekében. Abban tehát nem lesz változás Trumphoz képest, hogy a főmumus továbbra is Peking marad, az amerikaiak meghatározó tapasztalata pedig az, hogy a kínaiak forró leheletét a tarkójukon érzik, legyen szó afrikai befolyásról, űrkutatásról vagy okostelefon-gyártásról.²³ A kérdés az, mit tud kezdeni ezzel a helyzettel Amerika, s van-e még egyáltalán ereje, hogy Kína további előretörését és – hosszú távon – saját globális másodhegedűs szerepbe süllyedését megakadályozza. Ehhez először saját társadalmát kellene gatyába ráznia, illetve gazdaságát újraindítani, mert enélkül hitelessége és vonzereje tovább csökken, eddigi szövetségesei pedig elkezdnek másfelé orientálódni.

A Biden-korszak külpolitikája stílusában minden bizonnyal más lesz, mint amit az elmúlt években az amerikaiaktól megszokhattunk, s Biden valószínűleg nem követi el ugyanazt a hibát, mint Trump, aki először látványosan belerúgott európai és ázsiai szövetségeseibe, majd megpróbálta őket Kína-ellenes koalícióba szervezni, amire már nemigen voltak hajlandók. Régi-új elem lesz, hogy a demokrata hagyományoknak megfelelően Kínát sokkal ideologikusabban fogja megközelíteni a washingtoni külügyes csapat, újra nagyobb teret kapnak az emberi jogokkal kapcsolatos kritikák, és az egyszerű nagyhatalmi versengés mellett még jellemzőbb lesz

²² *China's Central Economic Work Conference Outlines 8 Key Missions for 2021*, China Banking News, 2020. december 31., www.chinabankingnews.com/2020/12/21/chinas-central-economic-work-conference-outlines-8-key-missions-for-2021.

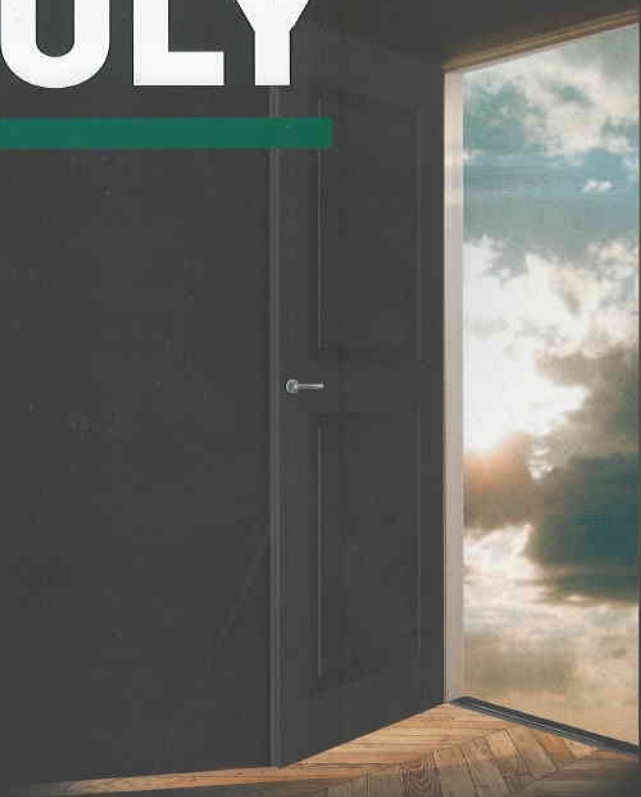
²³ CHANDLER, Clay, *When It Comes to China, Team Biden Sounds a Lot Like Team Trump*, Fortune, 2021. január 20., fortune.com/2021/01/20/biden-china-team-policy-trump.

az ideológiai küzdelem – ez pedig még inkább felidézheti az előző hidegháborúval kapcsolatos emlékeket.

Amerikát persze nem szabad leírni. Katonailag és szövetségi rendszerét tekintve jóval erősebb, mint Kína, sok csúcstechnológiai területen őrzi vezető szerepét, „puha ereje” pedig még mindig összehasonlíthatatlanul nagyobb Kínáénál. Ráadásul a távol-keleti óriás számos belső problémával küzd, a demográfiai válságtól kezdve a környezet gyalázatos állapotán át a legkülönbözőbb gazdasági buborékokig. Az összeomlására számítani azonban ugyanolyan illuzórikus, mint az a hiedelem volt, hogy a gazdasági növekedés automatikusan magával fogja hozni a politikai rendszer demokratizálódását. A következő évek kínkeserves folyamata lesz, hogy a nyugati eliteknek és közvéleményeknek meg kell tanulniuk együtt élni egy erős, nagy és másmilyen Kínával. Egyelőre ott tartunk, hogy a Kína-kihívást kiköpni nem tudjuk, lenyelni nem akarjuk – jó ideje ott van a torkunkon, ez pedig biztos recept a megfulladáshoz.

ELLEN — SÚLY

közéleti folyóirat
2021/I-2.

A világ és Magyarország

2020
UTÁN